



Stedelijke adaptatie door bevordering van biodiversiteit

Klimaatplan van de gemeente Sint-Gillis

Nicolas Pelloquin / Elisa Ruwet / Sandrine Snyers

Dienst Klimaat en Biodiversiteit - Gemeente Sint-Gillis

St Gilles Gillis



PRESENTATIE VAN DE SPREKER

Nicolas Pelloquin is de klimaatcoördinator van de gemeente Sint-Gillis. Na een bacheloropleiding gericht op interdisciplinariteit behaald in Bordeaux, studeerde hij milieuwetenschappen aan de Universiteit van Saint-Étienne in de masteropleiding Preventie en Beheer van Milieuveranderingen (Prévention et Gestion des Altérations Environnementales - PGAE). Momenteel werkt hij aan de opvolging van het Klimaatplan, het bewustmaken van de inwoners van deze kwesties, de uitproef van een methode voor klimaatboekhouding, en de ondersteuning van gemeentelijke diensten bij de uitvoering van hun acties voor de vermindering van broeikasgasemissies en de aanpassing aan klimaatverandering.

Sandrine Snyers heeft een diploma in Sociologie en een aanvullende opleiding als Milieuadviseur. Zij coördineert al meerdere jaren de dienst Klimaat en Biodiversiteit en het **MaisonEcoHuis**, een informatiepunt open voor iedereen over milieuthema's in het hart van Sint-Gillis.

Elisa Ruwet heeft een diploma Toegepaste Communicatie en Public Relations van het IHECS en is opgeleid als Natuurgids bij de Belgische Natuurhistorische Kringen. Sinds acht jaar werkt ze bij de dienst Klimaat en Biodiversiteit van de gemeente Sint-Gillis, waar ze projecten ontwikkelt rond stedelijke biodiversiteit. Ze werkt al meerdere jaren rond fauna in bebouwde omgeving en coördineerde onder andere het onderzoek en de creatie van het *Cahier Habitat Vivant*. Ze is ook bestuurster van de vzw Moineaux & Biodiversité.

De presentatie heeft als doel eerst de kenmerken van de bebouwing in Sint-Gillis vanuit het perspectief van klimaatverandering te belichten, gebaseerd op de studies van het Centre d'Écologie Urbaine uitgevoerd voor de uitvoering van het gemeentelijke Klimaatactieplan.

Uit deze bevindingen volgen projecten voor de inrichting van de openbare ruimte (creatie van vergroende zones, de-mineralisatie, aanplant van bomen ...) die, door hun ligging in sterk getroffen gebieden en waar de bevolking minder aanpassingsvermogen heeft, bijdragen aan meer milieurechtvaardigheid en bescherming van de biodiversiteit.

Tot slot toont de presentatie hoe bebouwing in stedelijke gebieden een habitat kan vormen, onder andere voor holtevogels en andere holtebewonende soorten, en hoe bepaalde architecturale praktijken deze biodiversiteit kunnen ondersteunen.



DOELSTELLINGEN VAN DE PRESENTATIE

- **Kaart van kwetsbaarheden:**
 - opgesteld door het Centre d'Écologie Urbaine vzw en de Université Libre de Bruxelles (LoUIsE – Laboratory on Landscape, Urbanism, Infrastructures and Ecologies). Een noodzakelijke diagnose van de uitdagingen van het gebied: bebouwingsdichtheid, milieurechtvaardigheid en gedifferentieerde aanpassingsbehoeften.
- **Klimaatplan – luik « Natuur in de Stad » : vergroening van de openbare ruimte**
 - Strategisch doel: Vergroening van de openbare ruimte: meer ruimte geven aan groen door het planten van bomen, klimplanten, herinrichting van de openbare ruimte, verminderen van verharding, creatie van ecologische corridors...
- **Klimaatplan – luik « Natuur in de Stad » : menselijke bewoning samenbrengen met natuur in de stad**
 - Strategisch doel: Biodiversiteit bevorderen: het samenbrengen van menselijke bewoning en natuur in de stad, zoals in het project “*Habitat Vivant*”

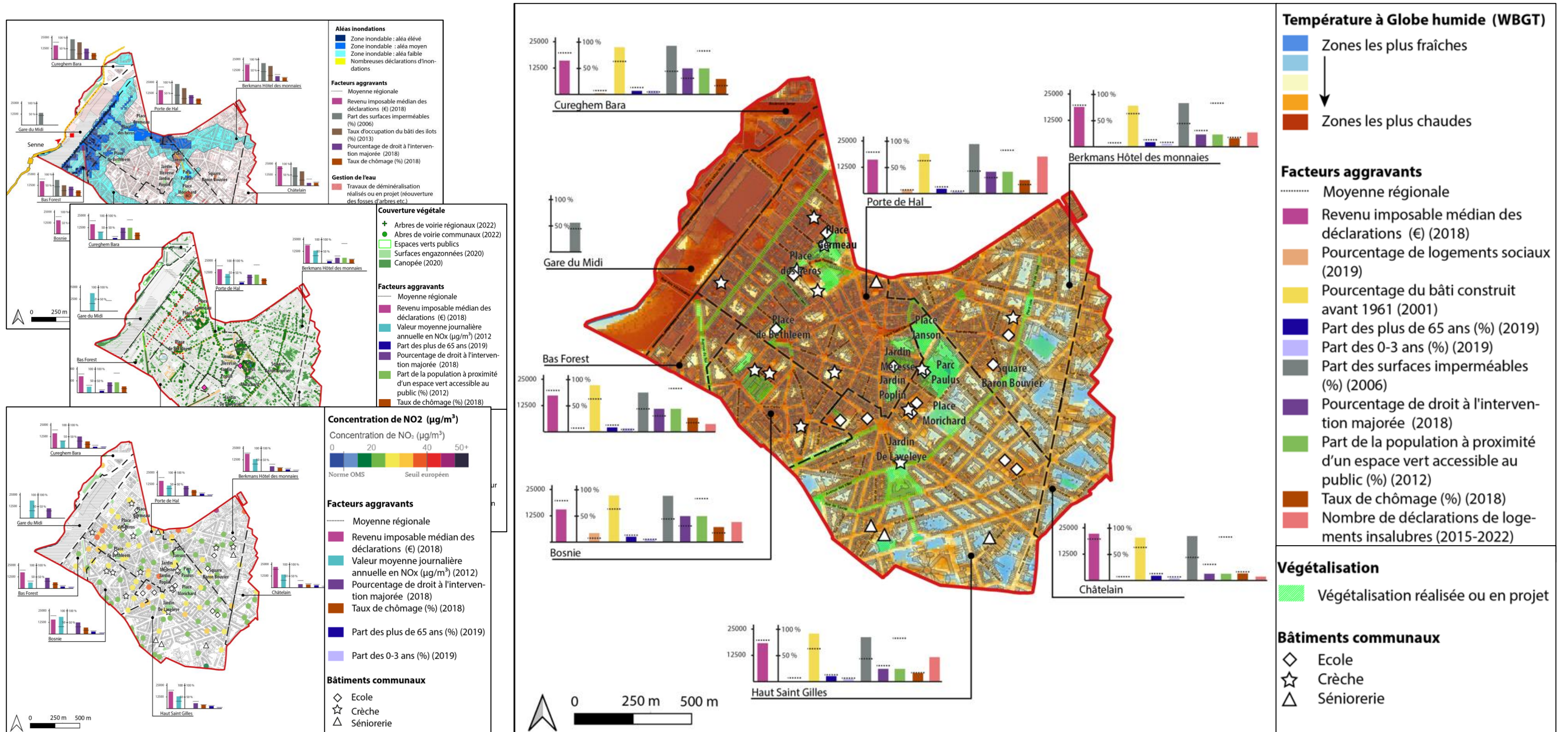


Kaart van de kwetsbaarheden van het gebied

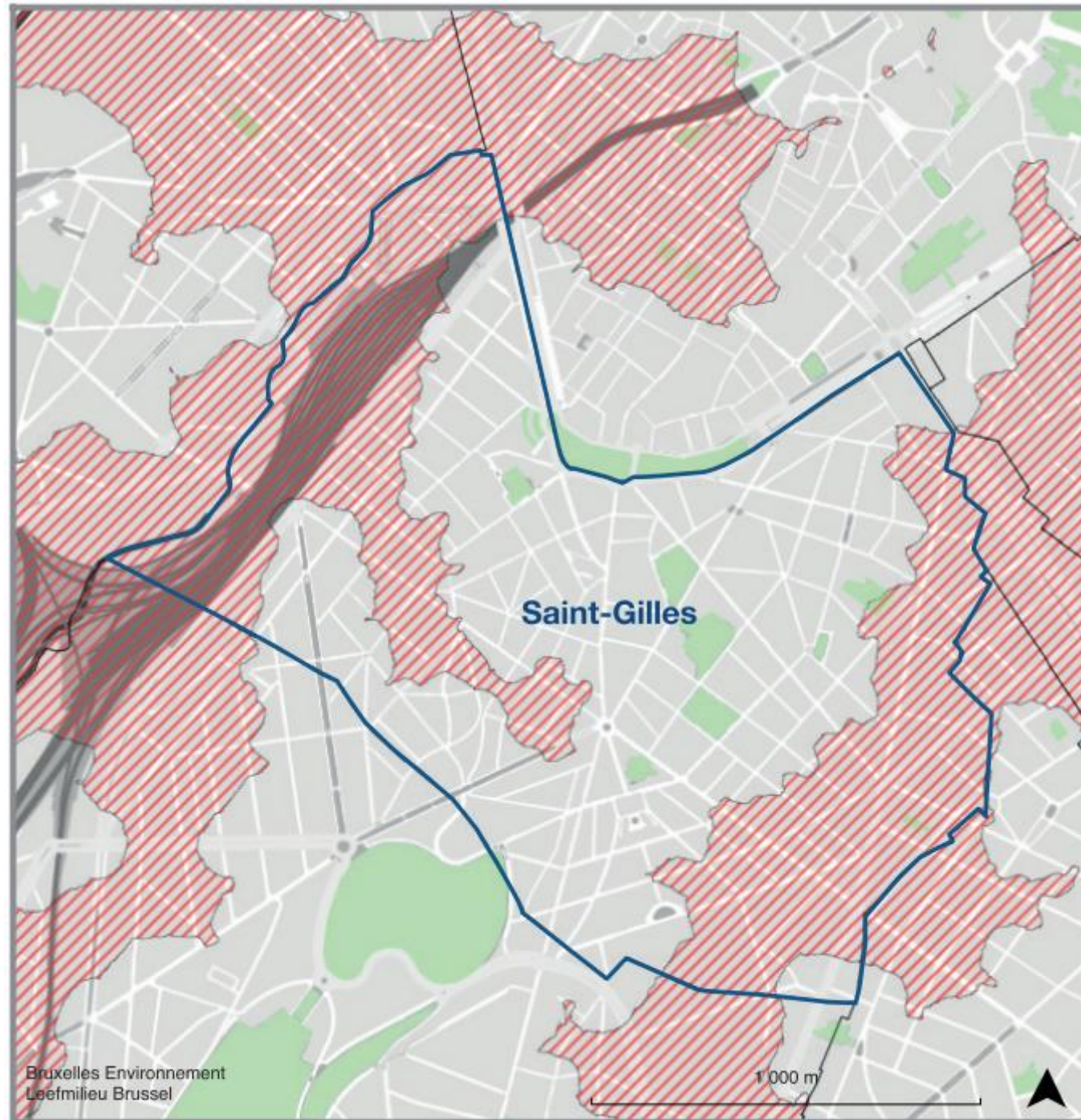
een diagnose die milieu-onrechtvaardigheden onthult



I. KAART VAN DE KWETSBAARHEDEN VAN HET GEBIED



➔ Overstromingen, vegetatiebedekking, gevoeligheid van bomen, luchtkwaliteit en blootstelling aan thermische stress: weergaven die de sociaal en milieuongelijkheden in Sint-Gillis in beeld brengen, opgesteld door het Centre d'Écologie Urbaine



-  gebieden waar een gebrek is aan groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek
-  zones de carence en espaces verts accessibles au public

Een belangrijk aandachtspunt voor een sterk verharde gebied :
 ➔ 85% ondoordringbare oppervlakken in 2006 (vs 66% in 1955) en een ongelijk verdeeld vegetatiebedekking.

Vaststelling: tekorten aan groene ruimtes in twee verschillende contexten:

1. « Boven Sint-Gillis» (Louiza, Munthof)
 ➔ tekorten gecompenseerd door privétuinen (binnenkoeren van bouwblokken, zie vorige kaart)
2. « Onder Sint-Gillis» (Zuidstation, Bosnië)
 ➔ tekorten in zeer dichtbebouwd gebied (37.000 inwoners/km² in de wijk Bosnië) met weinig binnenkoeren ➔ dit vraagt om ingrepen in de openbare ruimte om het groen aan te vullen.



EERSTE VASTSTELLING

Structurele milieu-onrechtvaardigheden duidelijk gelokaliseerd en te koppelen aan het aanpassingsvermogen van de bevolking

- ➔ Wijken en openbare ruimten vergroenen om de effecten van stedelijke hitte-eilanden op collectief niveau te bestrijden
- ➔ De bebouwing van de openbare ruimte wordt een belangrijk instrument voor aanpassing aan klimaatverandering, het bestrijden van sociaal-milieu-ongelijkheden en het ondersteunen van biodiversiteit .

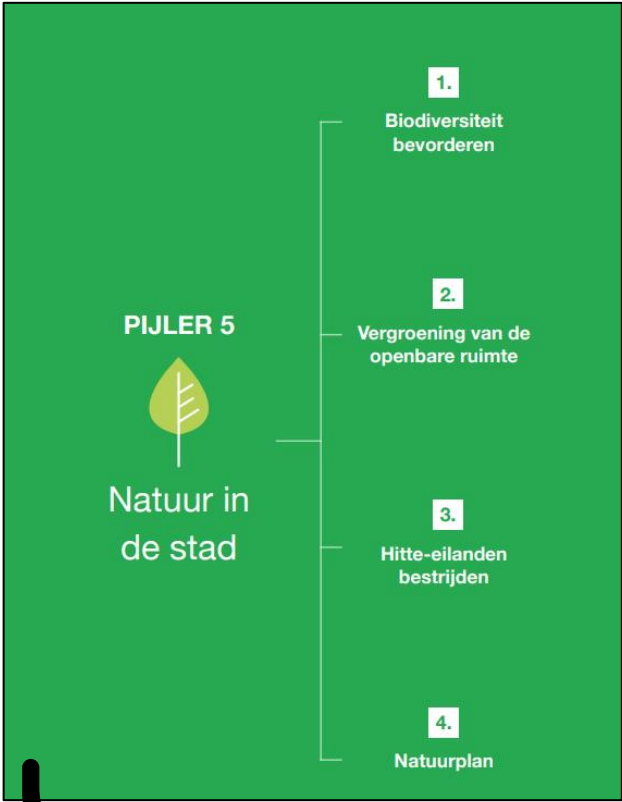


Klimaatplan – luik « Natuur in de Stad » :

Strategisch doel: Vergroening van de openbare ruimte



LUIK « NATUUR IN DE STAD », DE OPENBARE RUIMTE VERGROENEN



Een transversaal Klimaatplan met een sterk luik« Natuur in de Stad » voor een gemeente met een sterk verharde oppervlak

STRATEGISCHE DOELSTELLING 2 : De openbare ruimte vergroenen								
E) 2.1	Cel Stedelijk Groen: - Groene gevels - Kimplanten plaatsen - Aanplantingen rondom bomen	Gemeente	CSG		tot 2030	Gemeente		1/ Aantal interventies voor de vergroening van gevels 2/ Aantal aanplantingen rond boomvoeten 3/ Aantal m² vegetatie aangelegd
E) 2.2	Vegetatie met kimplanten op de blinde muren van openbare gebouwen	Gemeente	Regie voor Grondbeleid / OCMW / Zuiderhaard/ Gemeente		tot 2030	Gemeente		1/ Aantal interventies 2/ m² groene gevels
E) 2.3	Aanplanting van bomen	Gemeente	G. Groene ruimten		tot 2030	Gemeente		1/ Aantal aangeplante bomen 2/ Boomsorten 3/ Bedekkingsgraad van de vegetatie 4/ Oppervlakte groene ruimten per inwoner 5/ Graad van toegankelijkheid van de groene ruimten
E) 2.4	Een miniboomgaard planten bij Barca	Gemeente	G. Groene ruimten		2023	Gemeente		1/ Aantal fruitbomen op het totaal aantal geplante bomen 2/ m² gebruikt (5000 m² en 15 bomen + fruitbomen)
E) 2.5	Ontharding: Vergroening van het Marie Jansonplein in het kader van het SVC (verwijdering van 110 parkeerplaatsen)	SVC Voorplein Morichar	SVC		2023	SVC Voorplein Morichar		m² vegetatie/ onthard
E) 2.6	Ontharding: doel is de vergroening van 200 m² openbare ruimte (onderbenutte parkeerplaatsen, straatgedeelten, verbreding van de openbare ruimte, vrije zones van openbare parken)	SVC Zuid	SVC Zuid		2025	SVC Zuid		m² vegetatie/ onthard
E) 2.7	Participatieve ontharding: Ondersteuning voor informatie en voorzieningen tijdens de werkzaamheden (inclusief bestaande netwerken)	Gemeente	DO		tot 2030	CL		m² vegetatie/ onthard
E) 2.8	Ontharding: Beplanting bij herinrichting van straten en veiliger maken van oversteekplaatsen voor voetgangers	Gemeente	G. Openbare ruimten		tot 2030	Gemeente		m² vegetatie/ onthard



VOORBEELD VAN REALISATIE

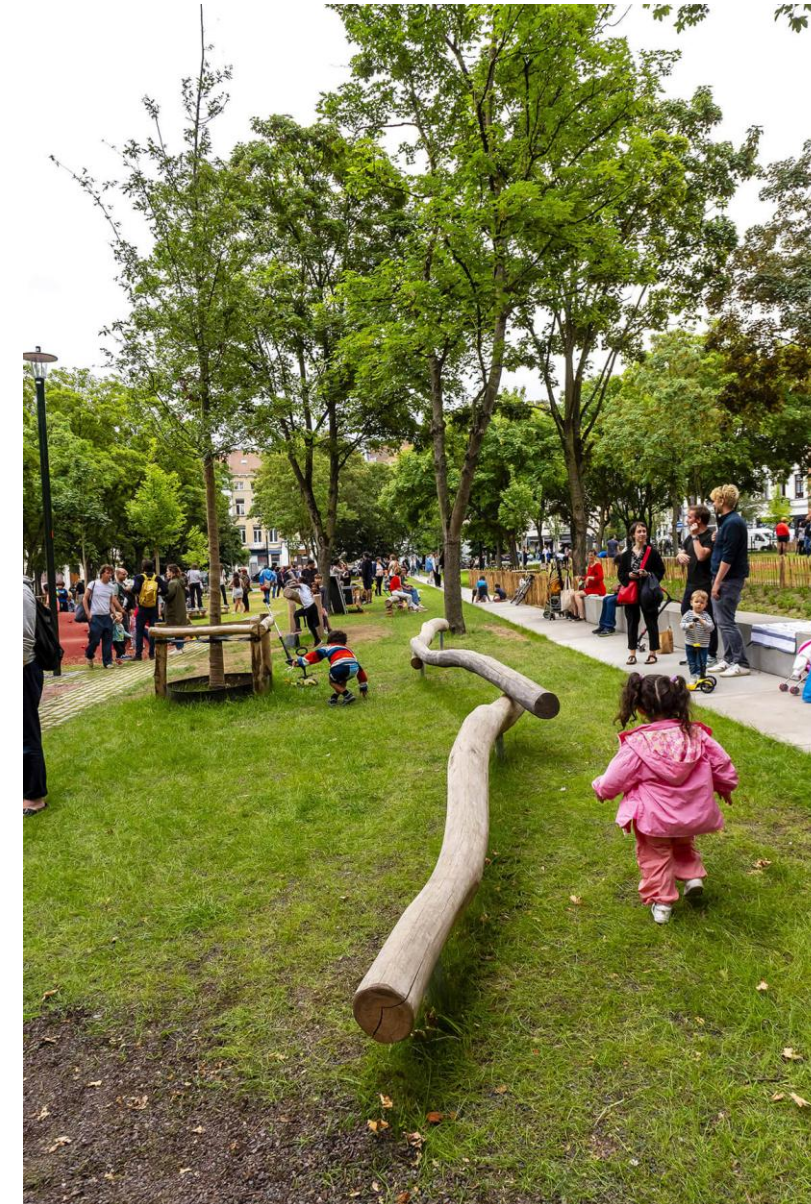
Marie-Jansonplein – Duurzaam Wijkcontract Parvis-Morichar – ingehuldigd in 2023



Urban.brussels/brugis – orthoplan 2019



Urban.brussels/brugie – orthoplan 2024

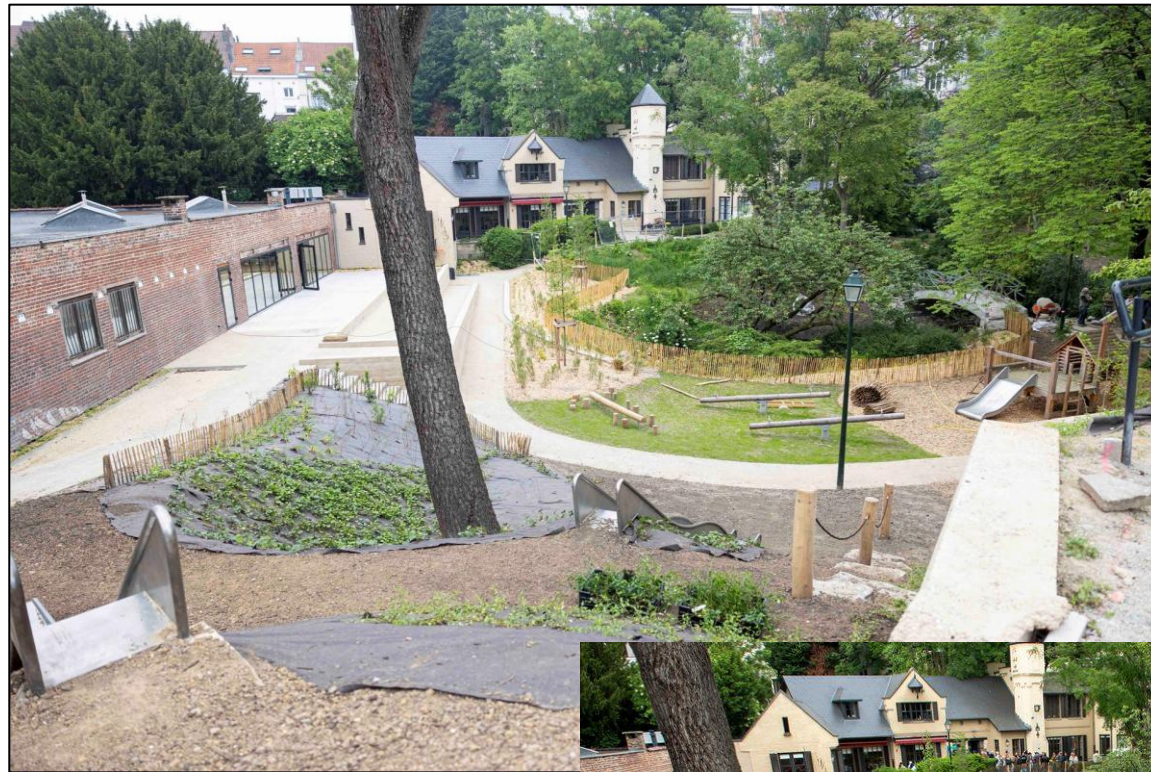


<https://quartiers1060.brussels/>



VOORBEELD VAN REALISATIE

Pierre Pauluspark – Duurzaam Wijkcontract Parvis-Morichar



- ➔ Landschapsinrichting van het park, valorisatie van het hydrologisch erfgoed
- ➔ Aanplant van 16 nieuwe bomen en plaatsing van nestkasten.

<https://quartiers1060.brussels/>



VOORBEELD VAN REALISATIE

Less Beton : Herverdeling met de burgers / minder beton voor meer leven



AVANT



APRÈS



Vier Seizoenen School

Foto's : Frédérique Versaen



PROJECTEN IN UITVOERING

Dienst Stedelijke Vergroening 'Cellule de Végétalisation Urbaine (CVU)' :

- Plaatsing van klimplanten tegen gevels
- Vergroening van boomvoeten
- Vergroening van schoolpleinen
- Bewustmaking van de inwoners
- Sociale dimensie
- Burgerparticipatie

Projecten voor de-mineralisatie/ontharden van de openbare ruimte

Bomen aanplanten en vergroten van plantvakken

Veiligheidsmaatregelen bij oversteekplaatsen / schoolomgevingen (Dienst Openbare Ruimten)



Klimplanten in Sint-Gillis



Projection : extension pied
d'arbre



Projection : extension sortie
de zone piétonne



Projection : Centre sportif rue
de Russie

Meer info

Dienst Stedelijke Revitalisatie



TOEKOMSTIGE REALISATIES

Herinrichting van het Bethlehemplein (Vergunningsfase, werken gepland voor eind 2026)

Herinrichting van het Jacques Franckplein (Marktfase, werken gepland in 2026)

Herinrichting van de Féron- en Claesstraat tot rustige straten.



Het Bethlehemplein momenteel (Bron : quartier1060.brussels)



Geprojecteerde situatie Jacques Franckplein (Bron : quartier1060.brussels en NewSouth)

➔ Deze projecten dragen bij aan de aanpassing van de openbare ruimte door biodiversiteit te ondersteunen, de bodemdoorlatendheid te verhogen en de effecten van stedelijke hitte-eilanden te bestrijden.



NIEUWE BENADERING VOOR RUIMTELIJKE INRICHTINGSPROJECTEN

Projecten die de openbare ruimte willen verkoelen en tegelijkertijd de biodiversiteit ondersteunen :

➔ De stedelijke herkwalificatieprojecten in Sint-Gillis integreren klimaatuitdagingen en ondersteuning van biodiversiteit

Een gerichte concentratie in de meest getroffen zones :

➔ Deze projecten worden uitgevoerd volgens een verdeling gebaseerd op de kaarten van het Centrum voor Stedelijke Ecologie



Klimaatplan – luik « Natuur in de Stad » :

Strategisch doel: biodiversiteit bevorderen door menselijke bewoning te verzoenen/samenbrengen met natuur in de stad



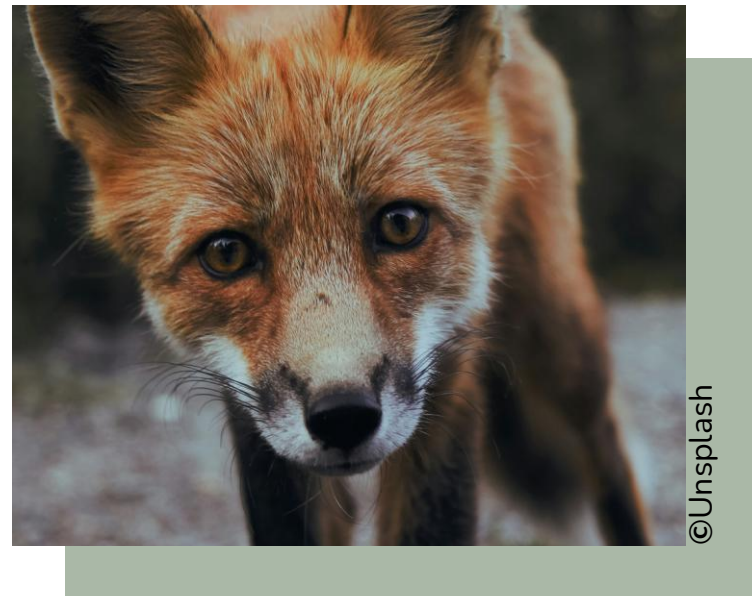
NATUUR IN DE STAD

- De natuur en fauna midden in de stad.
- De stad kan een leefomgeving zijn.
- Omdat de stad bepaalde voordelen biedt...



Afwezigheid van jacht

Wilde zwijnen, vossen, ...



Voedsel

Vossen, kraaiachtigen,
ratten, ...



Verlichting

Vleermuizen, roofvogels, ...



Holtes

Musjes, gierzwaluwen,
...



BRUSSELSE CARTOGRAFIE

Legende

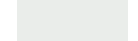
 aanwezigheid van een biotoop in de inventaris

Informatie met betrekking tot het woonblok

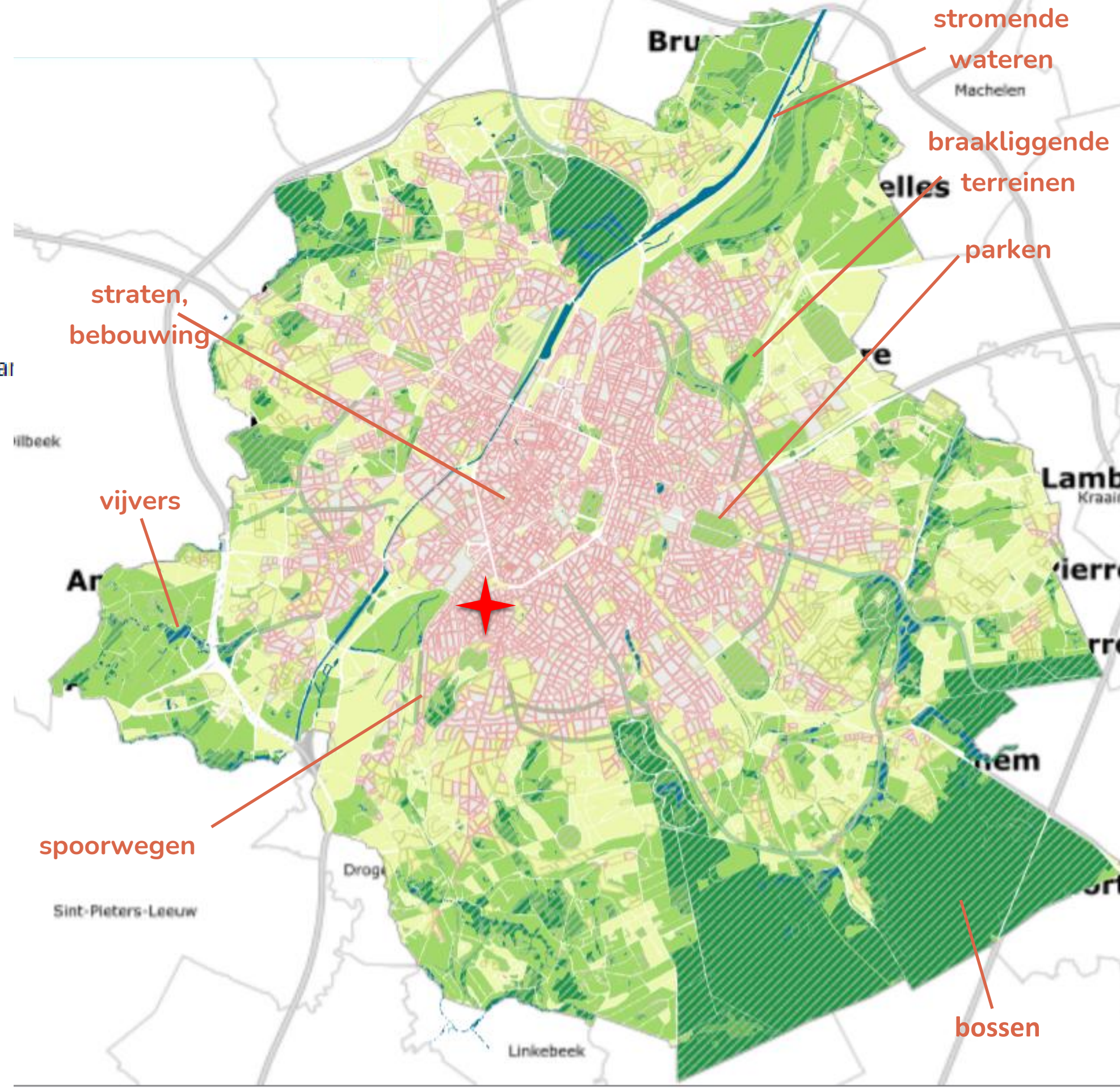
 gesloten blok
 halfopen blok

 hydrografisch netwerk

 biologisch waardevolle wegenis

 A = zeer hoge biologische waarde
 B = hoge biologische waarde
 C = belangrijke biologische waarde
 D = matige biologische waarde
 E = beperkte biologische waarde

Bron : cartografie van Leefmilieu brussels



HOLTEVOGELS



HUISMUS
Mannetje



HUISMUS
Vrouwtje



GIERZWALUW



PIMPELMEES



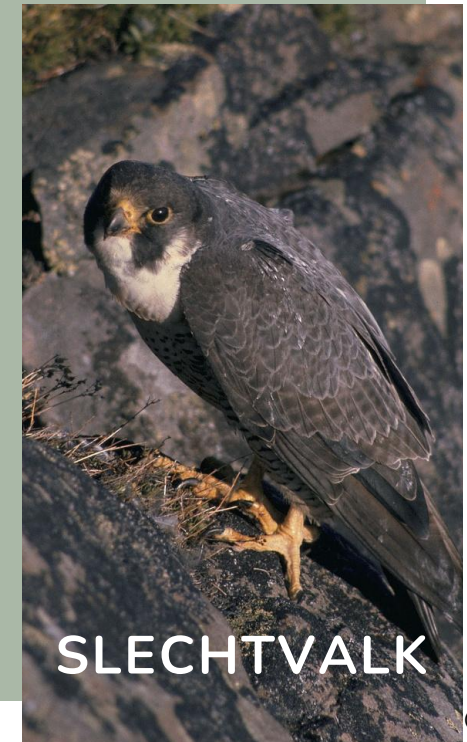
KOOLMEES



SPREEUW



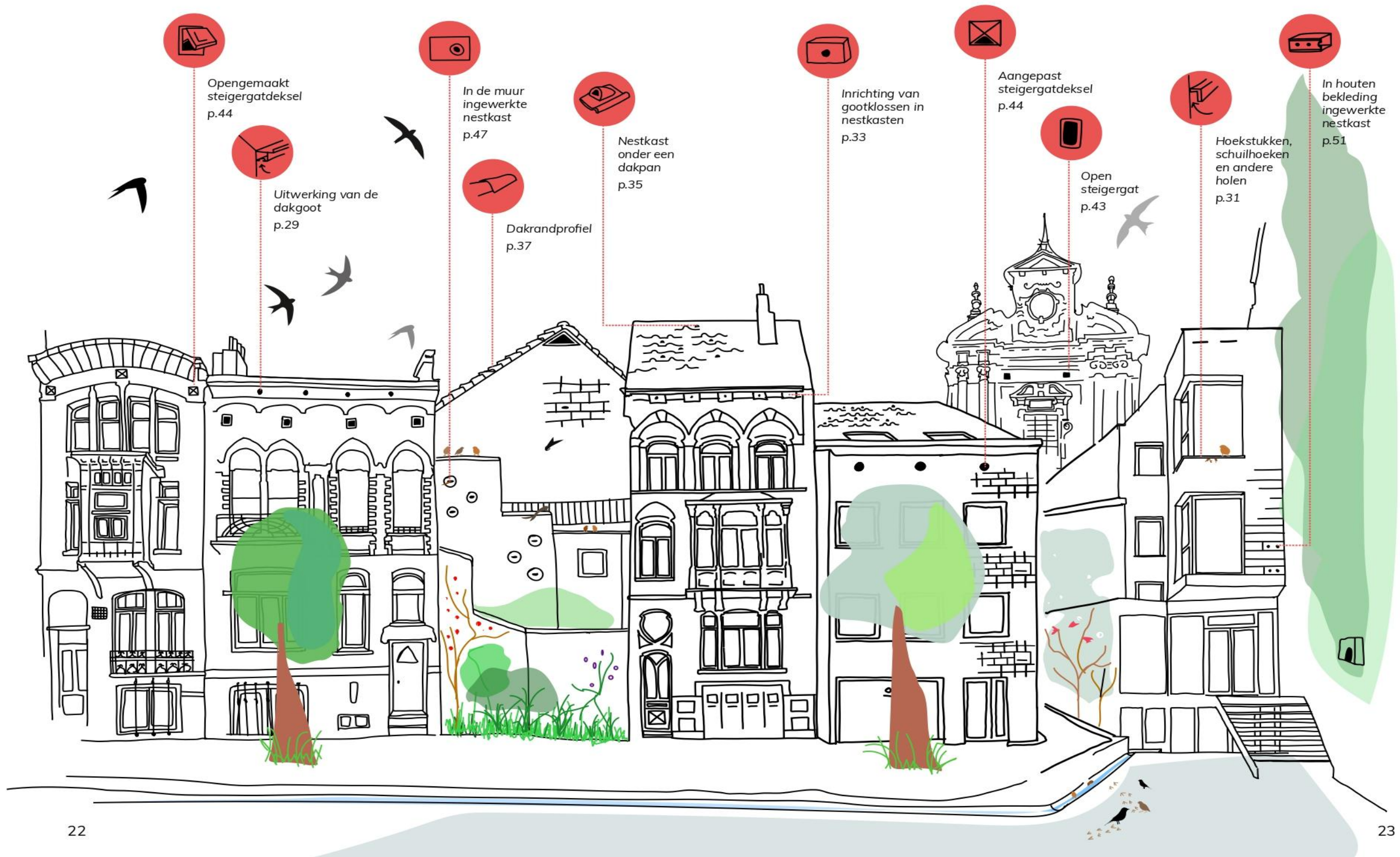
ROODSTAART
Zwaart



SLECHTVALK



HOLTES



PROBLEMEN EN UITDAGINGEN

- Renovatie: verdwijning van holtes die 'natuurlijk' in de bebouwing geïntegreerd waren..
- Nieuwbouw: geen voorzieningen voorzien voor holtevogels en andere holbewonende fauna.
- Omgeving: stedelijke uitbreiding, ondoorlaatbare verhardingen, afname van insectenbiomassa, enz.



Werf Stad Brussel



©IA



BALKGATEN / MUURHOLTES

- Bijzonder goed waarneembaar op de Brusselse gevels van 19e-eeuwse wijken.
- Ze bevinden zich onder de kroonlijst en lopen parallel daaraan.
- Ze dienden om steigers aan de muur te bevestigen, via een houten element.
- Al dan niet afgedekt met een “boulingat”-kapje.



DETHYSTRAAT

- Boulingatenafdekkingen half open in mei 2022.
- Één of twee nesten in 2024.



Isolerend vierkant



Houten afstandhouders



Eindresultaat

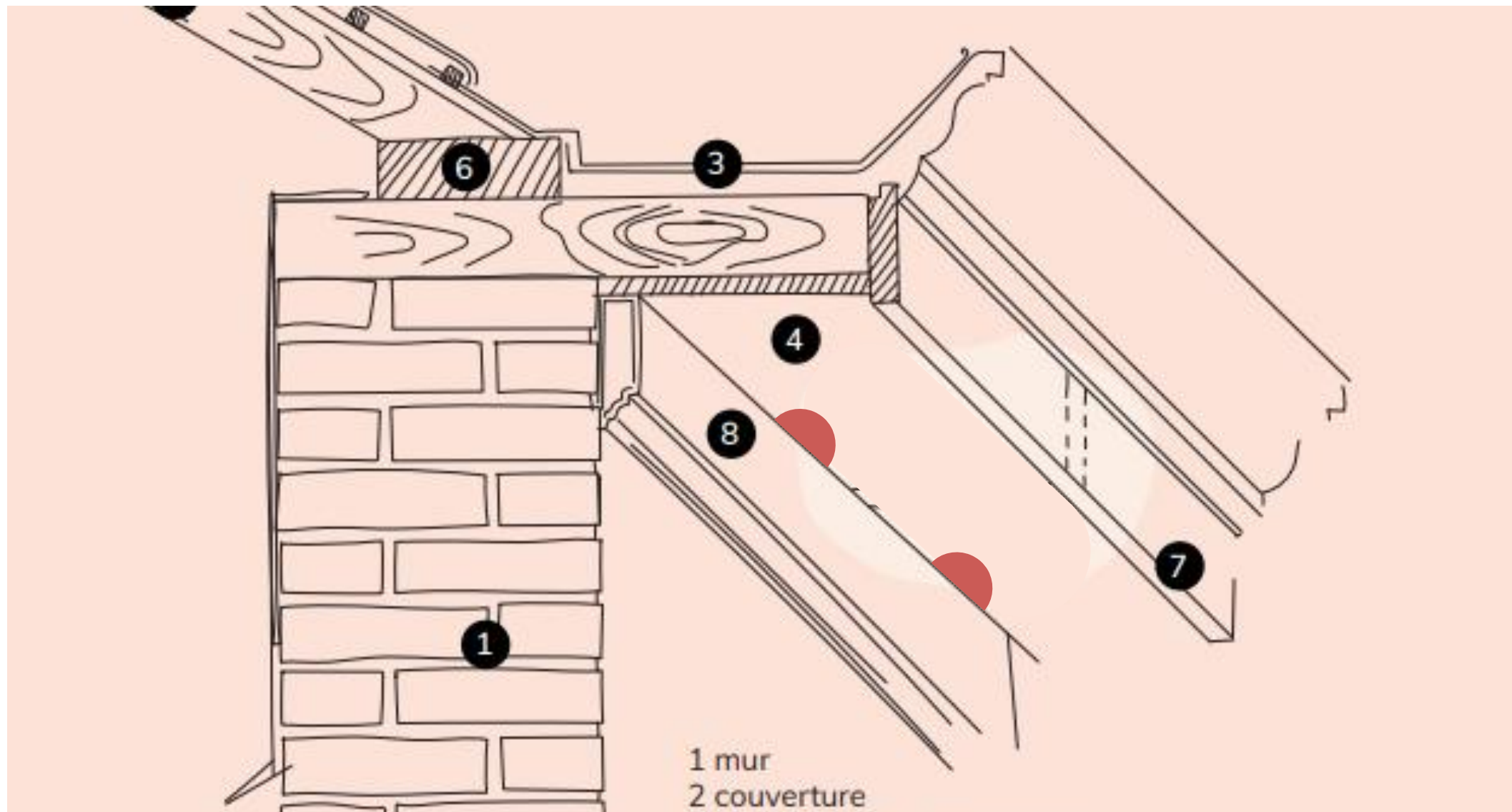


Huismus (mannelijke)



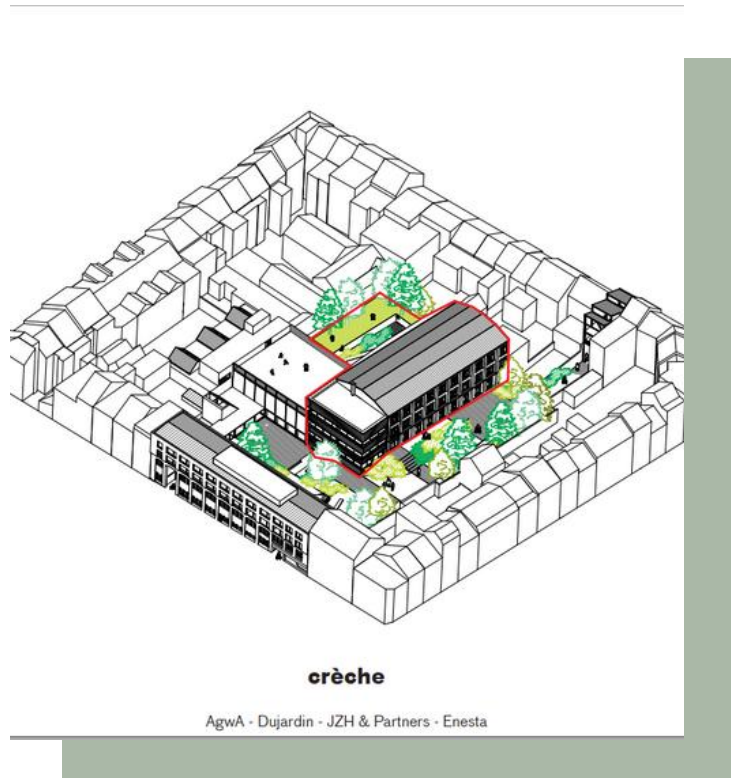
DE KROONLIJST

- Grote structuur van hout of PVC.
- Strekt zich uit langs de hele gevel, onder de dakhelling.
- Vaak hol van binnen.
- Bovenaan afgedekt met een zinken afdeklaag, die het regenwater opvangt dat van de hellende daken afloopt.



HET NIEUWE ECAM-TERREIN

- Uitgevoerd in 2021.
- 12 uitvlieggaten in de kroonlijst geboord



Gemeentelijk project



Ruwbouw



Eindresultaat

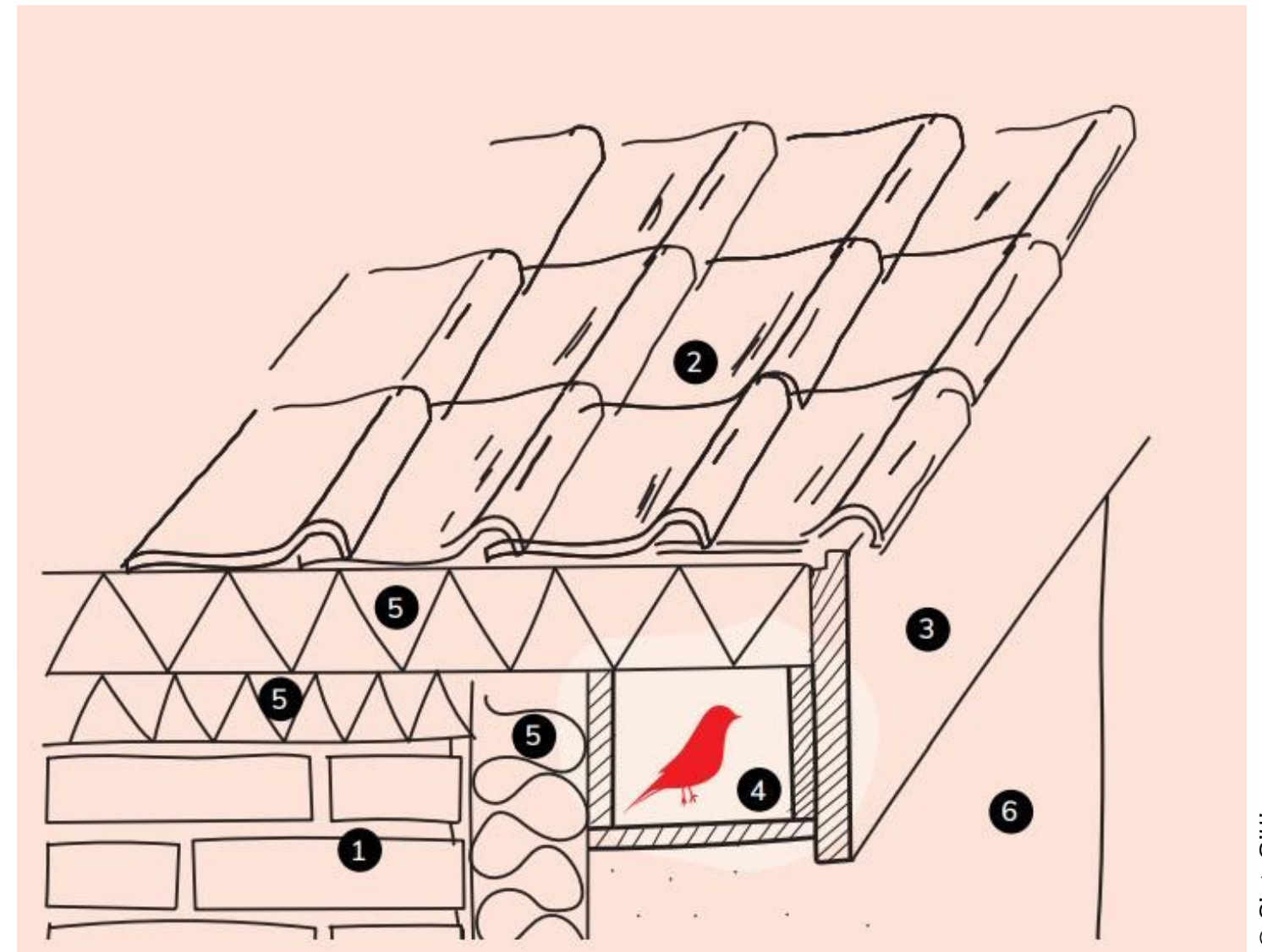
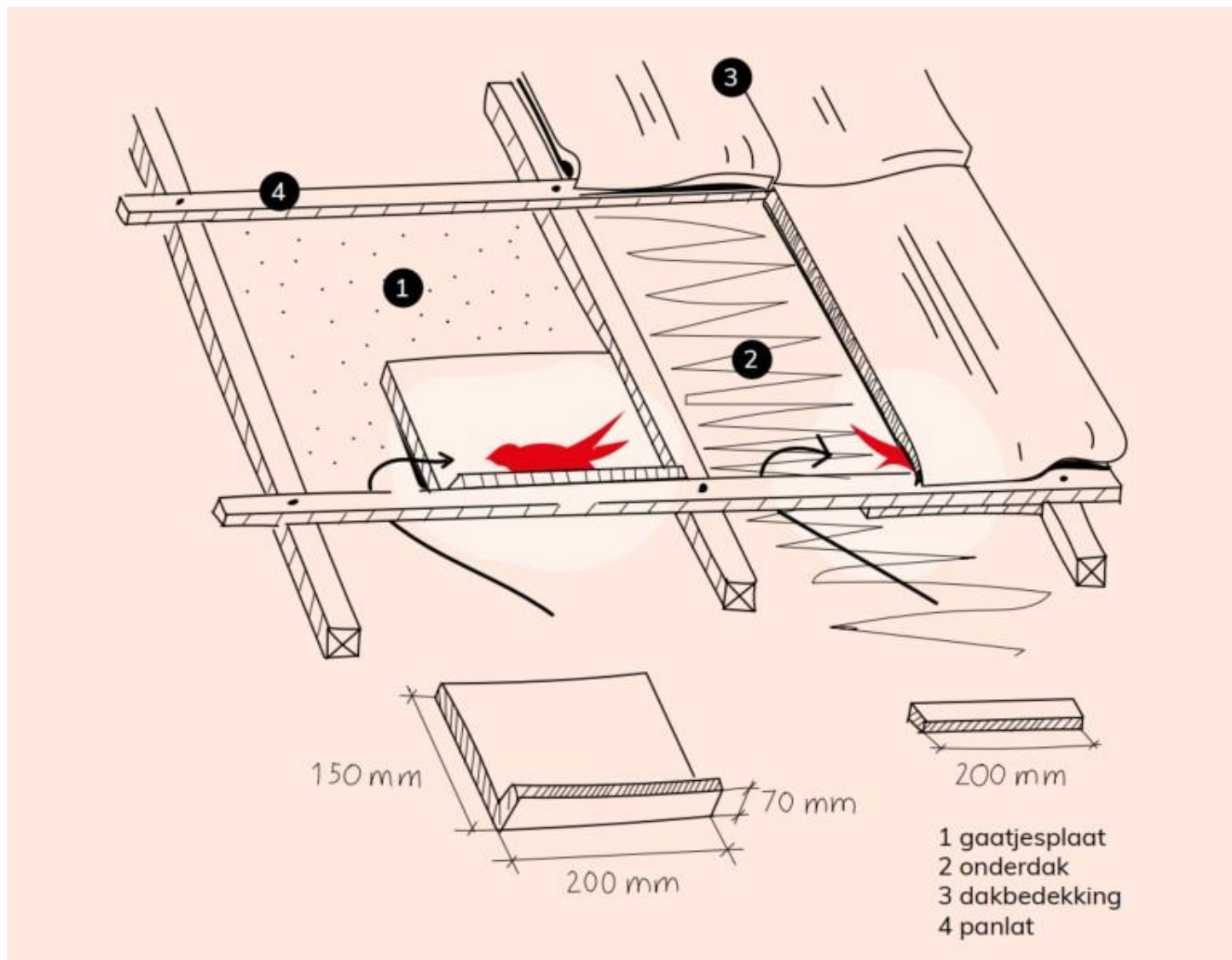


Eindresultaat



HET DAK

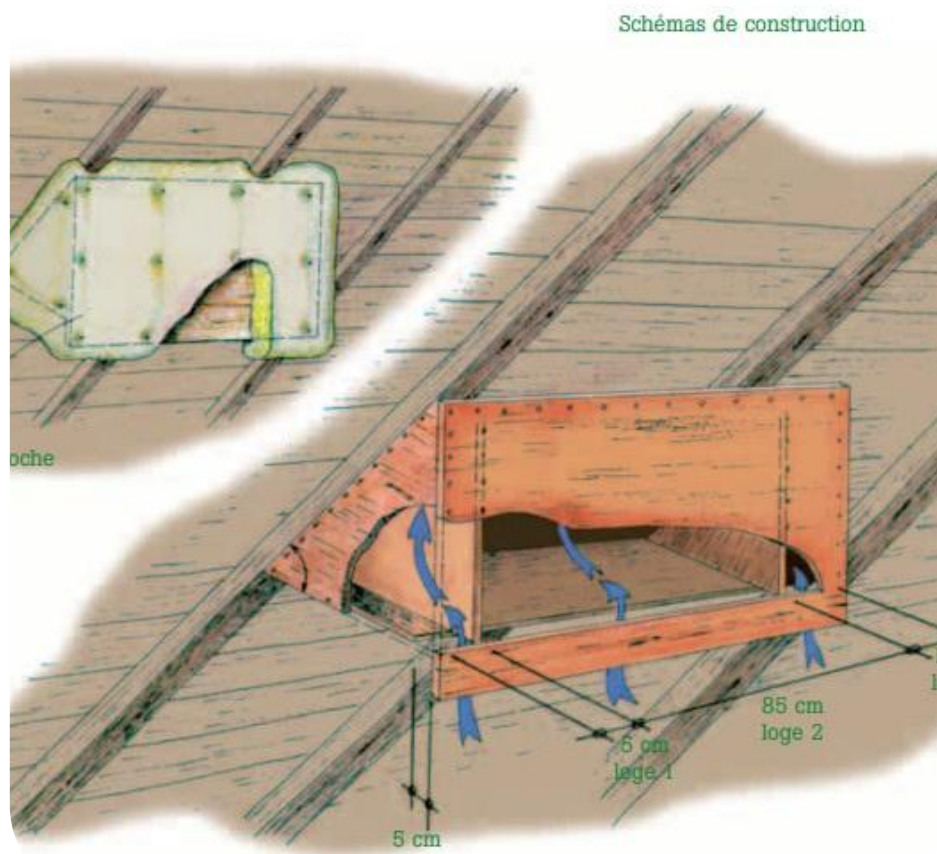
- Complexere inrichting.
- Isolatie = oververhitting van de nesten.
- Let op voor schijnbare goede ideeën





HET DAK

- Toegang tot de zolder?
- Toegang tot isolatie of dampscherm?
- Geïsoleerd dak – risico op oververhitting?



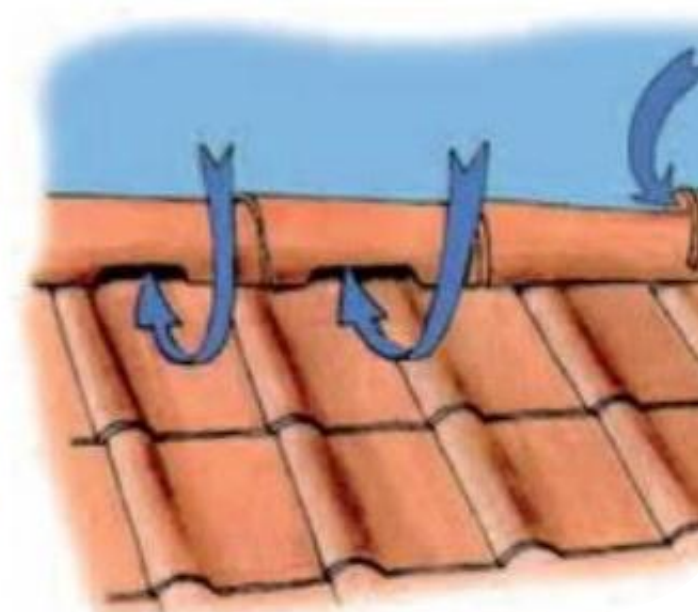
© SPW



© Google Image

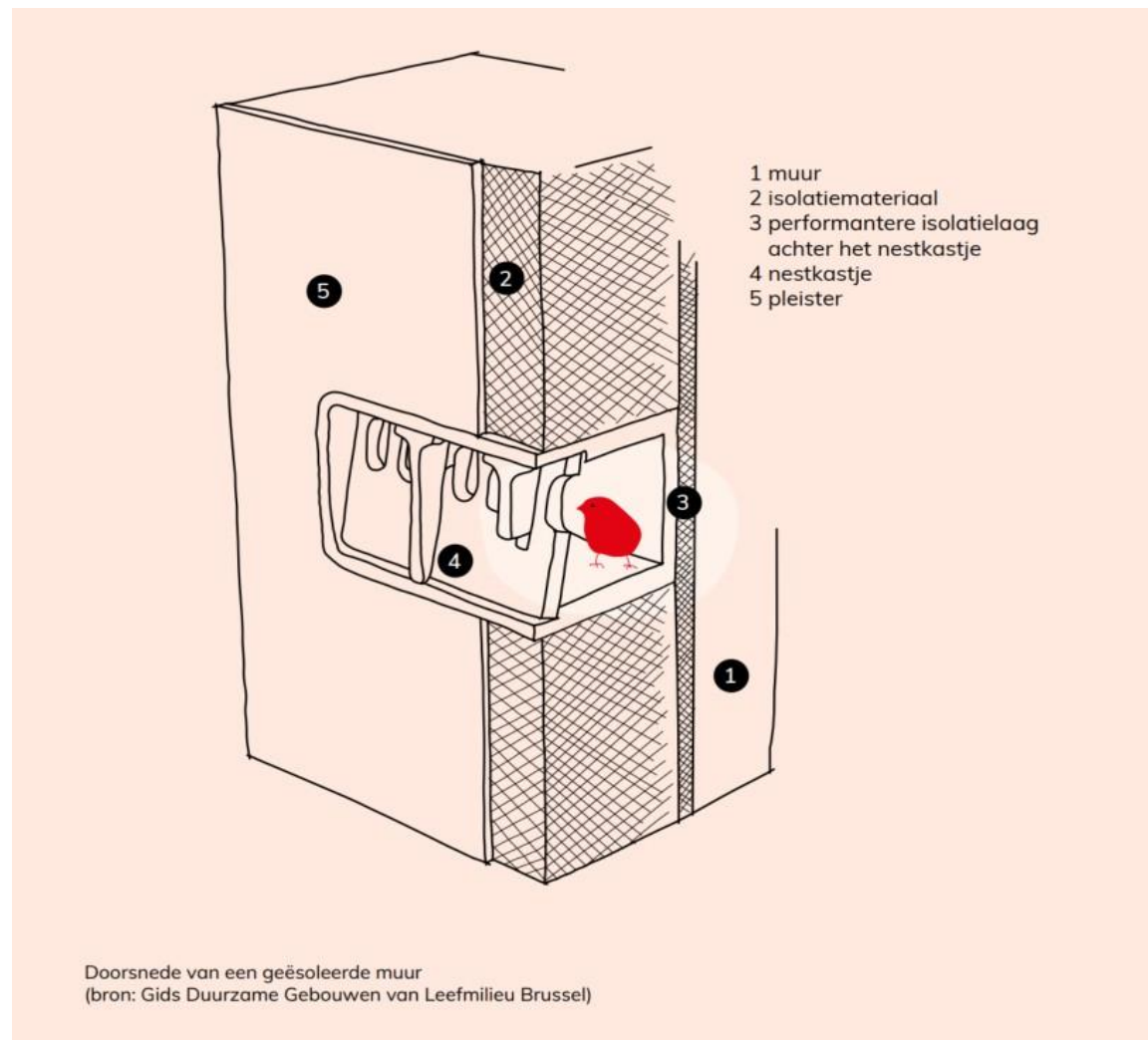


© SPW

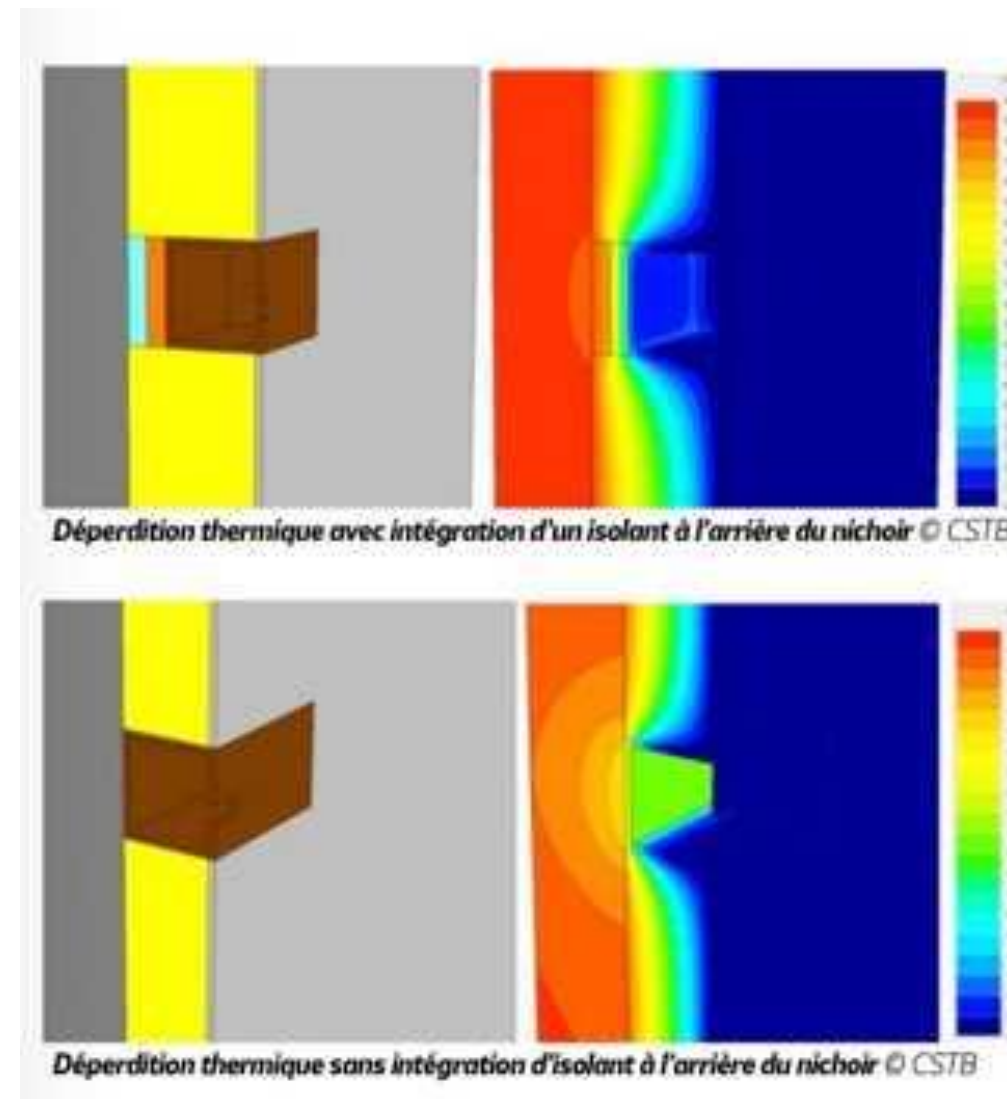


DE MUREN

- Nestkastjes geïntegreerd in de dikte van de muur.
- Decoratieve grafische elementen of bijna onzichtbaar geplaatst.
- Voorzie een lege ruimte gelijk aan het volume van het nestkastje.
- Uitdaging en probleemstelling in relatie tot isolatie.



© Sint-Gillis



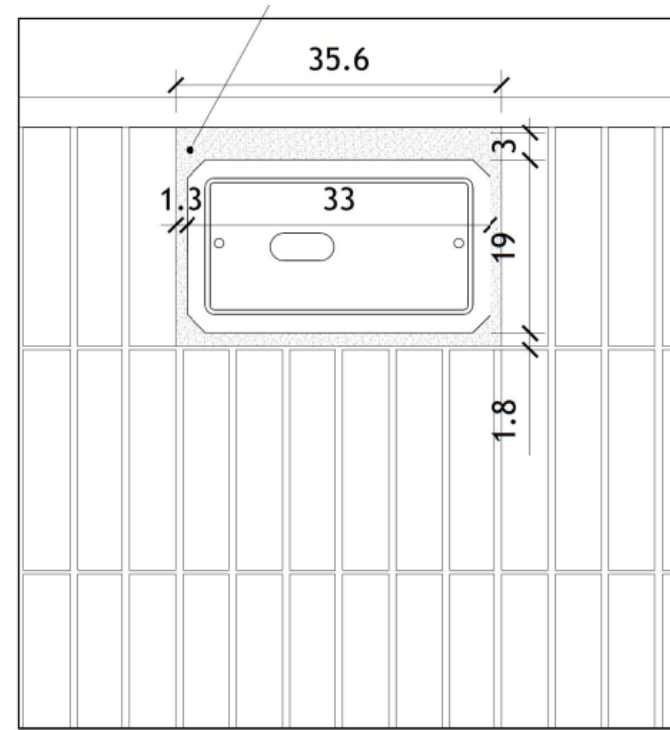
© CSTB

MUNTHOFSTRAAT 139

- Uitgevoerd in 2023.
- 4 nestkasten voor gierzwaluwen geïntegreerd in de gevel van de straat.



Gemeentelijk project



Ruwbouw



Nestkast voor gierzwaluwen



Eindresultaat

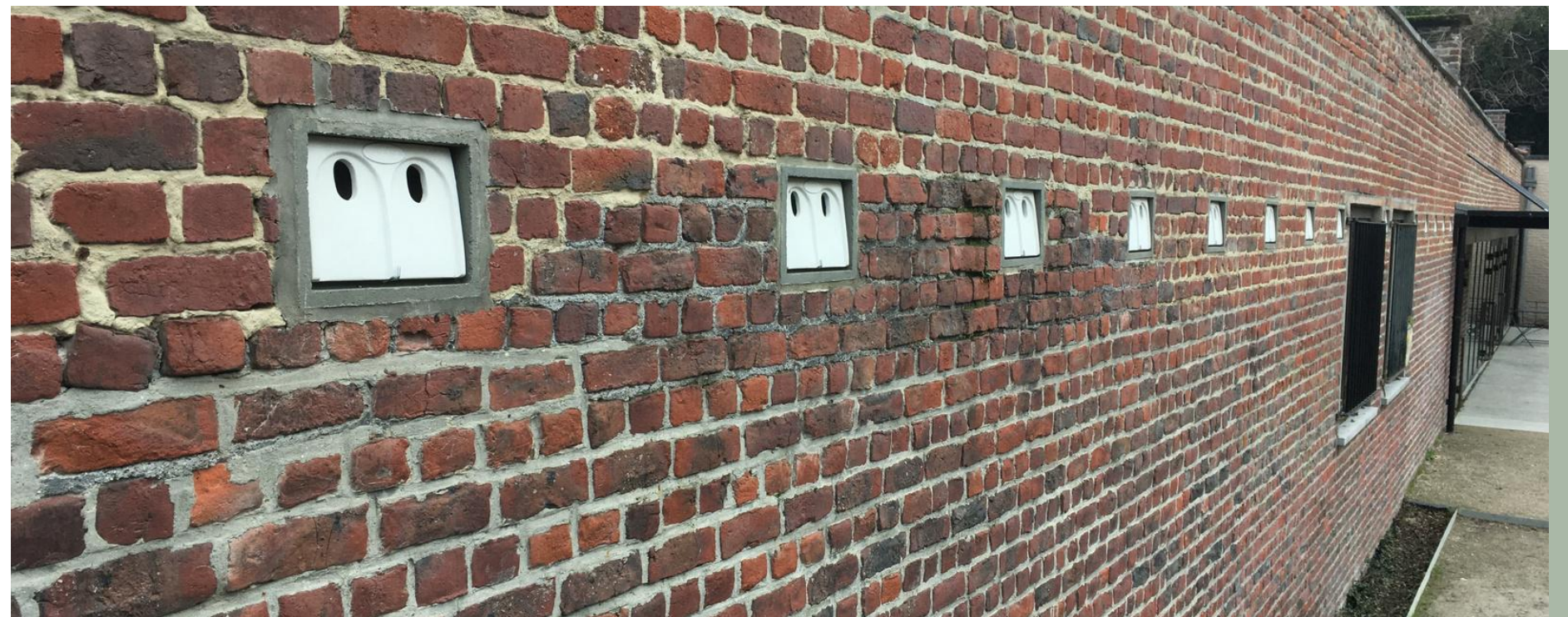


PIERRE PAULUS PARK

- Renovatie binnen de Wijkcontracten
- Een tiental geïntegreerde nestkasten (= 20 holtes)
- Technische beperkingen
- Uitgevoerd in 2023



Park in aanleg

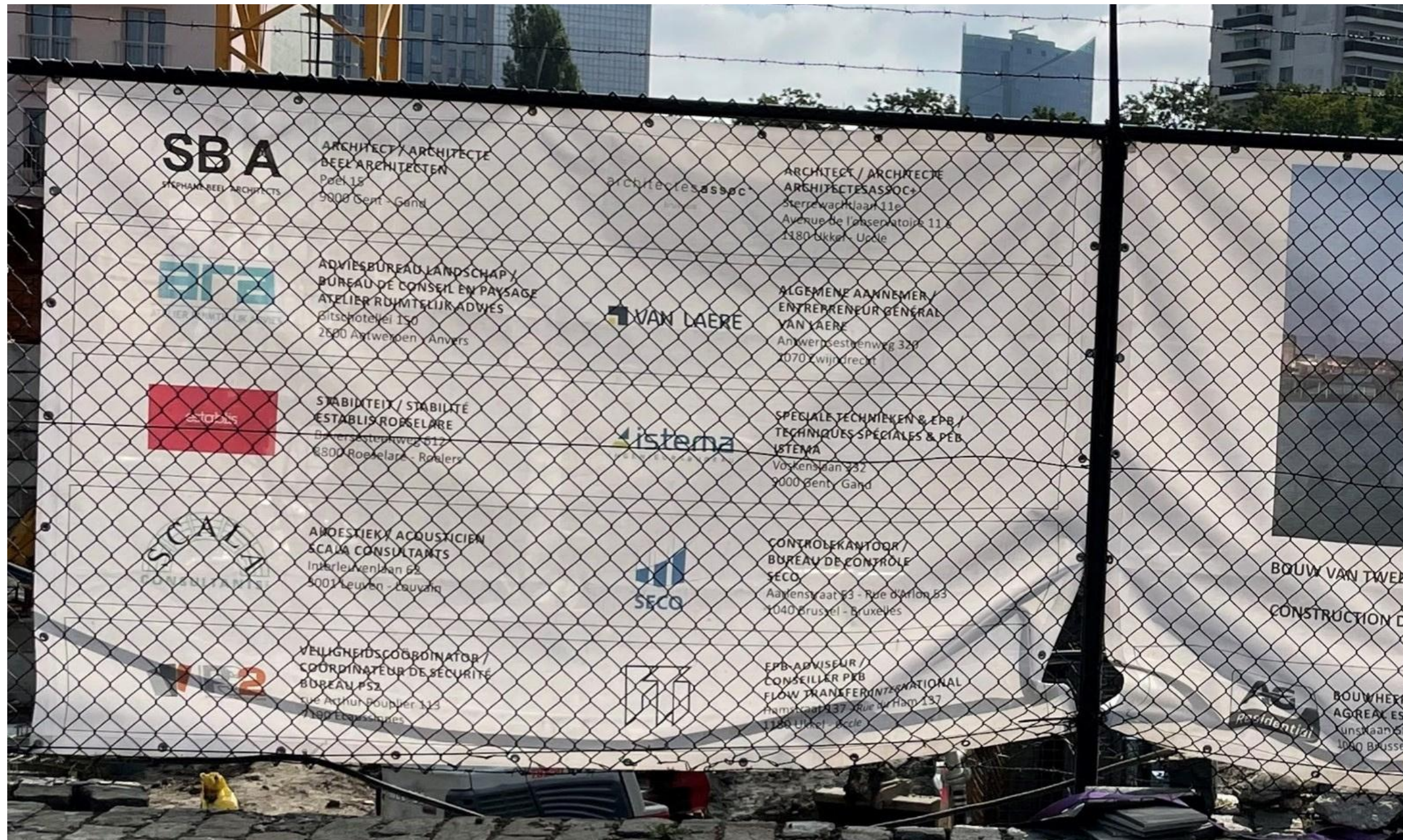


Geïntegreerde nestkasten



SPECIALIST STEDELIJKE BIODIVERSITEIT

- Specialist stedelijke biodiversiteit
- Bij de inwoners, architectenbureaus, Dienst Stedelijke Planning, Dienst Wijkcontracten, enz.



TOOLS, WEBSITES, BRONNEN

Klimaatplan:

[FR Versie](#)

Duurzame Wijkcontracten Midi :

<https://quartiers1060.brussels/> Revitalisation Urbaine - Saint-Gilles

Brochures :

- [LEVENDE HABITAT](#)
- [Onze holenbroeders](#)
- [Het mussenboekje](#)

Videos :

- L'Habitat Vivant : qu'est-ce que c'est ? De la Minute Sauvage : <https://www.youtube.com/watch?v=nHO7qJGrzYI>
- Webinaire Homegrade sur l'habitat vivant : <https://www.youtube.com/watch?v=6fs5BGsdn9I>

waar informatie te vinden?

- www.maisonecohuis.be
- [Mussen & Biodiversiteit](#) (mussen) / [Plecotus](#) (Natagora – Chauve-souris) / [Martine Wauters](#) (gierzwaluw) : <https://martinew.canalblog.com/>



CONTACT

Sandrine SNYERS - Coördinator Dienst Klimaat en Biodiversiteit

Elisa RUWET - Projectmedewerker – stedelijke biodiversiteit

Nicolas PELLOQUIN - Coördinator Klimaatplan

Gemeente Sint-Gillis

[MaisonEcoHuis](#)

02/533.95.90

St Gilles Gillis 

